



KOMISJA
EUROPEJSKA

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII
DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 27.4.2016 r.
JOIN(2016) 21 final

WSPÓLNY KOMUNIKAT DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Zintegrowana polityka Unii Europejskiej w sprawie Arktyki

WSPÓLNY KOMUNIKAT DO
PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
Zintegrowana polityka Unii Europejskiej w sprawie Arktyki

WPROWADZENIE

Bezpieczna, stabilna, zrównoważona i prosperująca Arktyka ma znaczenie nie tylko dla samego regionu, lecz również dla Unii Europejskiej (UE) i świata. W strategicznym interesie Unii leży odgrywanie kluczowej roli w regionie Arktyki.

Terytoria w Arktyce posiada osiem państw: Kanada, Królestwo Danii¹, Finlandia, Islandia, Norwegia, Rosja, Szwecja i Stany Zjednoczone. Trzy państwa członkowskie UE są zatem również państwami arktycznymi, natomiast Islandia i Norwegia są członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego². Arktykę zamieszkuje kilka ludów tubylczych³. Do regionu Arktyki należy również Ocean Arktyczny i przylegające morza. Państwa arktyczne ponoszą wprawdzie główną odpowiedzialność za rozwiązywanie problemów na należących do nich terytoriach, wiele problemów dotyczących region Arktyki i omówionych w niniejszym wspólnym komunikacie można jednak rozwiązać w bardziej skuteczny sposób poprzez współpracę regionalną lub wielostronną. Dlatego też tak ważne jest zaangażowanie UE.

W oparciu o poprzednie inicjatywy⁴ w niniejszym wspólnym komunikacie określono politykę UE skupiającą się na zacieśnieniu **współpracy międzynarodowej** dotyczącej reagowania na skutki **zmiany klimatu** dla wrażliwego środowiska Arktyki oraz propagującą **zrównoważony rozwój** i przyczyniającą się do niego, w szczególności w części Arktyki należącej do Europy.

W ostatnich latach rola, jaką odgrywa Arktyka w **zmianie klimatu**, staje się coraz bardziej widoczna⁵. Ocieplenie Arktyki postępuje niemal dwa razy szybciej niż średnia światowa. W przeszłości skupiano się niemal wyłącznie na skutkach zmiany klimatu dla Arktyki, ostatnio wzrasta jednak przekonanie, że w wyniku sprzężenia zwrotnego Arktyka również przyczynia się do zmiany klimatu. Zrozumienie tych procesów oraz wspieranie opracowania konkretnych strategii na rzecz złagodzenia zmiany klimatu w Arktyce i przystosowania się do niej będzie

¹ Królestwo Danii obejmuje Danię, Grenlandię i Wyspy Owcze.

² Islandia i Norwegia są również krajami stowarzyszonymi w programie ramowym UE w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020”.

³ Lapończycy i Eskimosi są jedynymi uznanymi na poziomie krajowym ludami tubylczymi, żyjącymi częściowo na terytorium państw członkowskich UE. Grenlandia utrzymuje ścisłe stosunki z UE dzięki swojemu statusowi jednego z krajów i terytoriów zamorskich powiązanych z UE.

⁴ W szczególności (COM/2008/0763 final), (JOIN(2012) 19 final) oraz (SWD(2012) 182 final) i (SWD(2012) 183 final).

⁵ W komunikacie Komisji „Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu” (COM(2013) 216 final) podniesiono konkretnie kwestię szczególnej wrażliwości Arktyki na skutki zmiany klimatu.

stanowiło część działań UE na szerszą skalę mających na celu przeciwdziałanie zmianie klimatu⁶.

Strategie przystosowawcze są konieczne, aby pomóc mieszkańcom Arktyki sprostać poważnym wyzwaniom, które niesie ze sobą zmiana klimatu. Polityka UE na rzecz Arktyki będzie stanowić istotny element wdrożenia globalnego porozumienia, jakie osiągnięto na 21. konferencji stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu w grudniu 2015 r. i w którym uzgodniono globalny plan działania mający na celu ograniczenie globalnego ocieplenia do poziomu znacznie mniejszego niż 2°C. Dla Unii Europejskiej porozumienie paryskie jest ambitnym, zrównoważonym, sprawiedliwym i prawnie wiążącym porozumieniem, które oznacza decydujący zwrot w kierunku kompleksowego i wspólnego globalnego działania w celu zwalczania zmiany klimatu. Wdrożenie porozumienia paryskiego przyspieszy przejście na gospodarkę odporną na zmianę klimatu i neutralną dla klimatu na skalę globalną.

Ze względu na znaczącą rolę, jaką odgrywa Arktyka w regulowaniu klimatu dla całej planety, oraz fakt, że przyjmuje ona zanieczyszczenia przemieszczające się na dalekie odległości, UE ma obowiązek chronić **środowisko Arktyki** i wzmocnić odporność jej ekosystemu.

UE powinna także propagować **zrównoważony rozwój** w Arktyce, uwzględniając zarówno tradycyjne środki utrzymania mieszkańców tego regionu, jak i skutki rozwoju gospodarczego dla wrażliwego środowiska Arktyki. UE powinna przyczynić się do zwiększenia odporności gospodarczej, społecznej i środowiskowej ludności żyjącej w Arktyce.

Szereg działań i decyzji UE ma wpływ na rozwój gospodarczy w regionie Arktyki⁷. Na przykład UE jest znaczącym odbiorcą produktów pochodzących z państw arktycznych, np. produktów rybnych i energii⁸. Inwestycje spółek europejskich mogą przyczynić się do pobudzenia zrównoważonego rozwoju w regionie, a dodatkowym wsparciem mogłyby służyć europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne oraz inicjatywy w ramach planu inwestycyjnego dla Europy. W niedawno sporządzonym sprawozdaniu oszacowano, że możliwości inwestycyjne w samym tylko regionie Morza Barentsa sięgają 140 mld EUR⁹. Regionalne strategie inteligentnej specjalizacji, wraz z finansowaniem z UE, mogą przyczynić się do opracowania lokalnych modeli zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy w europejskiej części Arktyki, co może również przynieść korzyści całej UE. Zbliżająca się fińska prezydencja w Radzie Arktycznej (2017-2019) będzie stanowić możliwość włączenia europejskich propozycji i inicjatyw do prac Rady Arktycznej.

W ostatnich latach Arktyka zajmuje silną pozycję w **stosunkach międzynarodowych** ze względu na rosnące znaczenie środowiskowe, społeczne, gospodarcze i strategiczne tego

⁶ Zgodnie z unijnymi ramami polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 przyjętymi przez szefów państw i rządów na posiedzeniu Rady Europejskiej w dniu 23 i 24 października 2014 r. (EUCO 169/14).

⁷ Sprawozdanie „EU Arctic Footprint and Policy Assessment”, EcoLogic, Berlin, 2010 (http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf).

⁸ 24 % produktów rybnych importowanych przez UE w 2014 r. (tj. 1,5 mln ton o wartości 4,8 mld EUR) pochodziło z Norwegii (źródło: Eurostat/EUMOFA). Jedna trzecia unijnego importu ropy naftowej oraz dwie trzecie importu gazu ziemnego pochodzą z Norwegii i Rosji (źródło: Eurostat).

⁹ A Strategic Vision for the North, Paavo Lipponen, maj 2015 r.

Choć zmiany, których doświadcza Arktyka, stwarzają nowe możliwości dla społeczności lokalnych, mogą one również prowadzić do wzrostu napięcia w regionie, spowodowanego na przykład rywalizacją o zasoby i wzrostem działalności gospodarczej. Międzynarodowe ramy prawne, takie jak Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS) oraz Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, również obejmują Arktykę. Dlatego też bardziej istotne niż dotychczas jest zapewnienie, aby Arktyka pozostała obszarem pokoju, dobrobytu i konstruktywnej współpracy międzynarodowej.

W tym kontekście w ostatnich latach kilka państw członkowskich ogłosiło krajowe ramy polityki wobec Arktyki¹¹. W 2014 r. Rada i Parlament Europejski wezwały Komisję i wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa do opracowania zintegrowanej polityki dotyczącej Arktyki oraz bardziej spójnych ram dla działań i programów finansowania UE. W odpowiedzi na to wezwanie proponuje się zintegrowaną politykę UE na rzecz Arktyki w trzech obszarach priorytetowych:

- ¹⁰ Trzy państwa członkowskie UE (Finlandia, Królestwo Danii i Szwecja) są członkami Rady Arktycznej, natomiast siedem państw członkowskich UE (Francja, Niemcy, Włochy, Niderlandy, Polska, Hiszpania, Zjednoczone Królestwo) posiada status obserwatora w Radzie Arktycznej.

4

UE powinna poświęcić szczególną uwagę znaczeniu badań, nauki i innowacji, które będą odgrywać kluczową rolę we wszystkich trzech obszarach priorytetowych. Działania w ramach obszarów priorytetowych powinny przyczyniać się do wdrożenia programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 oraz być zgodne z 17 celami zrównoważonego rozwoju przyjętymi przez Organizację Narodów Zjednoczonych we wrześniu 2015 r.

1. ZMIANA KLIMATU I OCHRONA ŚRODOWISKA ARKTYKI

Na czym polega problem?

Zmiana klimatu stanowi znaczne zagrożenie. Jej skutki są widoczne w Arktyce, gdzie powierzchnia pokrywy lodowej na morzu w lecie zmniejszyła się od 1979 r. o ponad 40 %¹². Wrażliwe ekosystemy Arktyki są zagrożone, a zmiana klimatu wywiera bezpośredni wpływ na warunki życia ludów tubylczych. W jednej z najzimniejszych części świata rozmarzanie wiecznej zmarzliny prowadzi do osuwania gruntu, zniszczeń infrastruktury i zmniejszenia powierzchni do zasiedlenia, a potencjalne straty spowodowane tym procesem szacuje się na miliardy euro¹³. Rosnące temperatury przyczyniają się do topnienia pokrywy lodowej na Grenlandii, co z kolei powoduje podnoszenie się poziomu morza oraz ma wpływ na zmianę struktury opadów na półkuli północnej.

Zarządzanie tymi zmianami wymaga ściślejszej i bardziej zintegrowanej współpracy w zakresie przystosowania do zmiany klimatu w Arktyce oraz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.

Według piątego sprawozdania oceniającego Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu od początku lat 80. XX w. temperatura wiecznej zmarzliny wzrosła w większości regionów¹⁴. Z wiecznej zmarzliny w coraz większym stopniu wydostają się do atmosfery gazy cieplarniane. Rozmarzająca zmarzlina może uwalniać dwutlenek węgla i metan na poziomie kilkukrotnie przewyższającym roczne emisje gazów cieplarnianych na skutek działalności człowieka, np. w wyniku wykorzystania paliw kopalnych. Może to doprowadzić do zmiany klimatu w Arktyce i na świecie.

W Arktyce znajduje się kilka wrażliwych ekosystemów, które zamieszkuje wiele gatunków endemicznych. Ponad połowa terenów podmokłych na świecie – które mają kluczowe znaczenie dla oczyszczania wody, kontroli przeciwpowodziowej i stabilności linii brzegowej – jest położona w Arktyce i regionach subarktycznych. Arktyczne ekosystemy morskie mają zasadnicze znaczenie dla rybołówstwa, jako że ryby znajdują się na dole ważnych łańcuchów pokarmowych. Na te ekosystemy wpływ ma nie tylko zmiana klimatu, lecz również

¹² Na przykład: <http://climate.nasa.gov/vital-signs/arctic-sea-ice/>

¹³ Na przykład przez zmniejszenie grubości i zasięgu pokrywy lodowej na morzu, mniej przewidywalną pogodę, gwałtowne burze, podniesienie poziomu morza, zmianę okresów topnienia/zamarzania rzek i jezior, zmianę rodzajów śniegu i pór jego opadu, zwiększony wzrost krzewów, rozmarzanie wiecznej zmarzliny oraz erozję spowodowaną burzami, która z kolei prowadzi do poważnej utraty gruntów w niektórych regionach, przez co na niektórych obszarach nadmorskich trzeba przesiedlać całe społeczności.

¹⁴ Do końca XXI wieku obszar wiecznej zmarzliny przy powierzchni gruntu może się zmniejszyć o 37–81 %.

zanieczyszczenie środowiska i pojawianie się inwazyjnych gatunków obcych. Zachowanie różnorodności biologicznej i żywotności ekosystemów w Arktyce pozostanie globalnym wyzwaniem.

Reakcja polityczna

1.1 Badania naukowe

Podstawową kwestią w naszych działaniach jest lepsze zrozumienie zmian, przed jakimi stoi region Arktyki. Dlatego też UE wnosi znaczący wkład w **badania naukowe dotyczące Arktyki**. W ostatnich dziesięcioleciach działania w tym zakresie były poświęcone programom obserwacji i monitorowania Arktyki, jak również licznym projektom badawczym. Niemniej jednak zrozumienie ekosystemów w Arktyce, ich funkcji oraz możliwych reakcji na różne bodźce jest w dużej mierze znikome.

Przewiduje się, że UE utrzyma swój obecny poziom finansowania badań dotyczących Arktyki (około 200 mln EUR w ostatnim dziesięcioleciu) w ramach programu „Horyzont 2020” (2014–2020). UE przeznaczyła już na badania naukowe związane z Arktyką **40 mln EUR w ramach programu prac na lata 2016–2017**. Program ten będzie się skupiał na zintegrowanym systemie obserwacji w celu badania wpływu zmian w Arktyce na pogodę i klimat na półkuli północnej, jak również skutków zmiany klimatu na wieczną zmarzlinę w Arktyce oraz jej wpływu społeczno-gospodarczego. Ponadto w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych zapewnione zostanie również finansowanie działalności badawczej i związanej z innowacjami w dziedzinie zmiany klimatu i środowiska w Arktyce.

Głównym filarem unijnych badań dotyczących Arktyki będzie **inicjatywa EU-PolarNet** wspierająca ogólnounijne konsorcjum wiedzy fachowej i infrastruktury na rzecz badań polarnych, aby łatwiej zintegrować europejskie zdolności badawcze i operacyjne w regionie polarnym. W ramach inicjatywy EU-PolarNet 22 europejskie instytuty badawcze opracują i zrealizują zintegrowany europejski program badań polarnych. Projekt obejmuje również współpracę z organizacjami badawczymi z Kanady, Rosji i USA.

Badania UE nad zmianą klimatu w Arktyce będą również wspierane przez **europejskie programy kosmiczne**. Infrastruktura operacyjna i usługi w ramach programu Copernicus wniosą wkład w badania arktyczne w postaci, między innymi, monitorowania pogody, monitorowania zmiennych dotyczących klimatu i grubości pokrywy lodowej oraz udoskonalonego modelowania oceanów. Ponadto Komisja Europejska będzie wspierała wdrożenie swalbardzkiego zintegrowanego systemu obserwacji ziemi arktycznej – wielodyscyplinarnej i wielonarodowej infrastruktury badawczej, która została rozmieszczona na Svalbardzie i wniesie wkład w przyszłe monitorowanie całej Arktyki.

UE powinna nadal propagować i ułatwiać skuteczną międzynarodową współpracę naukową przez wspieranie **ponadnarodowego dostępu do infrastruktury badawczej i otwartych zasobów danych**, aby zwiększyć powiązania polityczne i gospodarcze oraz utrzymać dobre stosunki z kluczowymi państwami w regionie. Ponadto UE powinna kontynuować wspieranie

pracy grupy urzędników wyższego szczebla¹⁵ nad stworzeniem międzynarodowej infrastruktury badawczej.

Ponadto w celu przygotowania do ustanowienia trwałych systemów operacyjnych za pomocą badań UE za pośrednictwem programu „Horyzont 2020” wnosi wkład w inicjatywy na rzecz obserwacji Arktyki, takie jak inicjatywy propagowane przez Radę Arktyczną wraz z SAON¹⁶ lub uruchomiona przez Grupę ds. Obserwacji Ziemi inicjatywa na rzecz zimnych regionów¹⁷.

1.2 Łagodzenie zmiany klimatu i strategie przystosowawcze

Cel UE zakładający sprostanie wyzwaniom, jakie niesie ze sobą zmiana klimatu w Arktyce, jest zgodny z porozumieniem paryskim przewidującym **ograniczenie wzrostu globalnych średnich temperatur** do poziomu znacznie mniejszego niż 2°C oraz podjęcie wysiłków zmierzających do ograniczenia wzrostu temperatur do 1,5°C. UE zobowiązała się już do zmniejszenia całkowitych emisji gazów cieplarnianych o 40 % do 2030 r. i o 80 % do 2050 r., w porównaniu z poziomem z 1990 r. Zobowiązanie w ramach programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 zostanie wypełnione przez wniesienie zaplanowanego, ustalonego na szczeblu krajowym unijnego wkładu zgodnie z porozumieniem paryskim. UE zobowiązała się również do przeznaczania 20 % budżetu unijnego na cele związane z klimatem.

Jako że zmiana klimatu jest wyzwaniem dotyczącym regionu podbiegunowego, aby opracować ambitny program przystosowania się do zmiany klimatu w regionie Arktyki, UE jest gotowa współpracować z państwami arktycznymi, ludami tubylczymi oraz odpowiednimi regionalnymi i wielostronnymi forami arktycznymi w celu wymiany doświadczeń, wiedzy fachowej i informacji na temat **zmiany klimatu, jej skutków, przystosowania się do niej i odporności na tę zmianę**.

UE powinna współpracować z regionami w Arktyce, aby opracować odpowiednie środki mające na celu przystosowanie się do zmiany klimatu i jej łagodzenie, które uwzględnią lokalne uwarunkowania i szczególny charakter tych regionów. Unia może tego dokonać częściowo za pośrednictwem **europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych**¹⁸, które w większym stopniu uwzględniają działania na rzecz klimatu.

Oprócz podjęcia zobowiązań w zakresie ograniczenia emisji dwutlenku węgla do 2030 r. i 2050 r. UE powinna **uczestniczyć w międzynarodowych działaniach na rzecz ograniczenia emisji nietrwałych czynników wpływających na zmianę klimatu, takich jak sadza i metan**, które jeszcze bardziej przyspieszają zmiany klimatu w Arktyce. Sadza, której

¹⁵ Grupa Carnegie obejmująca doradców naukowych grupy G8 +5 ustanowiła grupę urzędników wyższego szczebla (GSO) ds. globalnej infrastruktury badawczej, aby osiągnąć wspólne porozumienie w kwestiach takich jak administracja, finansowanie infrastruktury badawczej na szeroką skalę i zarządzanie nią. Komisja Europejska jest członkiem GSO.

¹⁶ Sustaining Arctic Observing Networks (sieci stałej obserwacji Arktyki): <http://www.arcticobserving.org/>

¹⁷ <https://www.earthobservations.org/index.php>

¹⁸ W ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (na lata 2012–2020) 25 % środków przeznaczonych jest na cele związane z zwalczaniem skutków zmiany klimatu.

działanie jest w tym względzie do 1500 razy silniejsze niż dwutlenku węgla, zwiększa tempo topnienia lodu i śniegu. Metan to kolejny gaz cieplarniany, który ma dwudziestokrotnie większą moc niż dwutlenek węgla. Według prognoz pod wieczną zmarzliną w Arktyce znajdują się ogromne rezerwy tego gazu. UE mogłaby ograniczyć emisje przez: Konwencję w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości (UNECE CLRTAP); zmieniony protokół z Göteborga, wniosek Komisji w sprawie pakietu dotyczącego jakości powietrza; Koalicję na rzecz klimatu i czystego powietrza; oraz zaangażowanie w inicjatywy Rady Arktycznej, takie jak grupa zadaniowa ds. sadzy i metanu.

1.3 Ochrona środowiska

Celem UE jest ochrona, zachowanie i poprawa środowiska naturalnego – w tym w szerzej pojętym regionie Arktyki – dla obecnych i przyszłych pokoleń. UE powinna kontynuować swoje zaangażowanie w **wielostronne umowy środowiskowe**, które mają również szczególne znaczenie dla Arktyki, oraz działać na rzecz ich wdrożenia¹⁹. Ponadto UE powinna wzywać do przestrzegania wszystkich postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza – uznanej za międzynarodowe prawo zwyczajowe – w tym do przestrzegania zobowiązań do ochrony i zachowania środowiska morskiego.

UE powinna również współpracować z partnerami, aby **propagować ochronę różnorodności biologicznej na wysokim poziomie** w celu zahamowania utraty różnorodności biologicznej i osiągnięcia globalnych celów w zakresie różnorodności biologicznej do 2020 r. UE powinna **wspierać ustanawianie chronionych obszarów morskich** w Arktyce, jako że obszary te stanowią istotny element działań na rzecz zachowania różnorodności biologicznej. Ponadto Unia powinna współpracować z państwami arktycznymi i innymi partnerami międzynarodowymi, aby opracować instrument w ramach Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza wspierający zachowanie i zrównoważone wykorzystanie różnorodności biologicznej mórz w obszarach pozostających poza jurysdykcją krajową.

Mieszkańcy Arktyki coraz częściej cierpią na skutek wysokiego poziomu **zanieczyszczeń i metali ciężkich**, które przedostają się do sieci pokarmowej w Arktyce²⁰. UE powinna nadal wspierać prace na szczeblu międzynarodowym w celu wprowadzenia zakazu lub stopniowego wyeliminowania stosowania trwałych zanieczyszczeń organicznych w środowisku do 2020 r.²¹. Skuteczne wdrożenie konwencji sztokholmskiej przez wszystkie państwa arktyczne

¹⁹ Obejmują one między innymi Konwencję o różnorodności biologicznej, Konwencję o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem, Konwencję o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, Porozumienie o ochronie afrykańsko-euroazjatyckich wędrownych ptaków wodnych, konwencję berneńską, Międzynarodową konwencję o uregulowaniu połowów wielorybów, Konwencję sztokholmską w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych oraz Konwencję o ochronie środowiska morskiego obszaru północno-wschodniego Atlantyku (konwencję OSPAR).

²⁰ Zob. na przykład ocena AMAP (programu monitorowania i oceny Arktyki) z 2009 r.: Human health in the Arctic (Zdrowie ludzi w Arktyce), <http://www.amap.no/documents/doc/amap-assessment-2009-human-health-in-the-arctic/98>

²¹ Szczególnie trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji bardzo trwałych i wykazujących bardzo dużą zdolność do bioakumulacji, jak również substancji trwałych, wykazujących zdolność do bioakumulacji i toksycznych.

będzie w tym względzie istotne. W celu zapobiegania emisjom rtęci i ograniczenia tych emisji UE powinna popierać szybką ratyfikację konwencji z Minamaty. Ze względu na swoje kompleksowe ustawodawstwo o odpadach UE mogłaby dzielić się z państwami arktycznymi swoim doświadczeniem i najlepszymi praktykami w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym.

Jeśli chodzi o zagrożenie związane z **inwazyjnymi gatunkami obcymi**, odpowiednie działania powinny obejmować między innymi środki dobrowolne – takie jak zaproponowane w wytycznych Międzynarodowej Organizacji Morskiej w sprawie kontroli i zarządzania zanieczyszczeniami biologicznymi statków – jak również środki obowiązkowe. Działania mogłyby opierać się na doświadczeniu zdobytym w UE i jej państwa członkowskie w zakresie zarządzania niektórymi drogami przedostawania się gatunków do Unii, w tym na środkach ustanowionych Międzynarodową konwencją o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami, przyjętą w 2004 r. W związku z tym UE powinna podjąć wszelkie właściwe kroki, aby zachęcić wszystkich sygnatariuszy do ratyfikowania konwencji.

UE powinna być zaangażowana w ścisłą współpracę z państwami członkowskimi, sygnatariuszami konwencji OSPAR i innymi zainteresowanymi stronami w zakresie **działalności związanej z ropą naftową i gazem ziemnym**, aby dążyć do przyjęcia najwyższych norm dotyczących zapobiegania poważnym wypadkom i kontroli środowiska. W celu wspierania bezpieczeństwa i zachowania środowiska w regionie UE powinna być gotowa dzielić się najlepszymi praktykami regulacyjnymi²² i technologicznymi z partnerami międzynarodowymi. UE powinna zatem z zadowoleniem przyjąć zawarte przez Radę Arktyczną porozumienie w zakresie współpracy w dziedzinie gotowości i reagowania na zanieczyszczenie ropą naftową morza w Arktyce.

2. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ W ARKTYCE I WOKÓŁ NIEJ

Na czym polega problem?

Zrównoważony rozwój gospodarczy w regionie Arktyki musi sprostać szczególnym wyzwaniom. W porównaniu z innymi częściami Europy europejska część Arktyki charakteryzuje się niską gęstością zaludnienia na rozległym obszarze oraz brakiem infrastruktury transportowej, takiej jak połączenia drogowe i kolejowe oraz loty ze wschodniej na zachodnią część Arktyki. Szerzej pojęty region Arktyki obfituje w zasoby naturalne, takie jak ryby, minerały, ropa naftowa i gaz ziemny²³. Brak naziemnych środków łączności oznacza, że coraz większą rolę w komunikowaniu ludzi i przedsiębiorstw oraz spełnianiu edukacyjnych, zdrowotnych, językowych i kulturowych potrzeb społeczności zamieszkujących Arktykę odgrywa infrastruktura kosmiczna.

²² Jak np. dyrektywa w sprawie bezpieczeństwa działalności na obszarach morskich (2013/30/UE).

²³ W sporządzonej w 2008 r. ocenie amerykańska agencja naukowo-badawcza US Geological Survey szacuje, że na obszarze na północ od koła podbiegunowego znajduje się około 13 % nieodkrytych zasobów ropy naftowej na świecie, których wydobyć jest technicznie możliwe, oraz 30 % nieodkrytych zasobów gazu ziemnego.

Europejska część Arktyki może również w znaczący sposób wspierać wzrost gospodarczy w pozostałej części Europy. Obecnie UE nie dysponuje wprowadzie pełnym połączeniem transportowym północ-południe, mogłaby jednak zbadać korzyści płynące z zacieśnienia powiązań z Arktyką dzięki sieciom transeuropejskim – na przykład z Finlandii do Norwegii – które umożliwiają dostęp do Oceanu Arktycznego.

Za pośrednictwem swoich państw członkowskich oraz bliskich powiązań z Islandią i Norwegią (członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego) oraz z Grenlandią²⁴ UE może mieć wpływ na kształtowanie przyszłego rozwoju europejskiej części Arktyki dzięki zastosowaniu przepisów UE mających znaczenie dla EOG²⁵ oraz uruchamianiu instrumentów finansowych. Współpraca między państwami i regionami w europejskiej części Arktyki układa się dobrze, na przykład w kontekście Euro-arktycznej Rady Morza Barentsa i ram polityki wymiaru północnego.

W ramach polityki spójności UE wspierane są inwestycje, jak również budowanie zdolności w europejskiej części Arktyki, z naciskiem na badania i innowacje, konkurencyjność MŚP i wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną²⁶. Innymi ważnymi źródłami finansowania projektów w regionie są unijne programy współpracy terytorialnej, takie jak: program strefy północnej w ramach Interreg; program Botnia-Atlantica; program regionu Morza Bałtyckiego; oraz program Peryferia Północne i Arktyka; jak również programy współpracy transgranicznej Karelia i Kolarctic w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa. UE powinna dążyć do wzmocnienia współpracy, efektów synergii i komplementarności między tymi programami i innymi źródłami finansowania w regionie. Dotychczas realizacja projektów infrastrukturalnych okazywała się zbyt trudna, a władze krajowe i regionalne wyraźnie dały do zrozumienia, że konieczne jest bardziej skoordynowane i skuteczne finansowanie ze środków UE w tym obszarze²⁷.

Klimat w regionie Arktyki stanowi również idealne zaplecze innowacyjne dla technologii i usług przeznaczonych dla zimnego klimatu. Surowe warunki klimatyczne i wrażliwe środowisko wymagają wyspecjalizowanej technologii i know-how, aby spełnić wysokie normy środowiskowe. Możliwości związane z zieloną gospodarką, takie jak zrównoważone systemy energii pochodzącej z wielu źródeł, ekoturystyka oraz niskoemisyjna produkcja żywności, wciąż mają potencjał rozwoju. Komisja Europejska będzie wspierała monitorowanie potencjalnych możliwości prowadzenia zrównoważonej działalności gospodarczej, w tym w sektorach niebieskiej gospodarki, takich jak akwakultura, rybołówstwo, odnawialna energia morska, turystyka morska i biotechnologia morska. Ze względu na różnorodność źródeł energii w tym rozległym regionie przewiduje się, że energia

²⁴ Grenlandia nie jest członkiem Unii Europejskiej. Długoletnie stosunki z Grenlandią zostały potwierdzone podpisaniem w 2015 r. wspólnej deklaracji przez Unię Europejską, z jednej strony, i rząd Grenlandii i rząd Danii, z drugiej strony, dotyczącej stosunków między UE a Grenlandią.

²⁵ Zgodnie z art. 102 ust. 1 Porozumienia EOG.

²⁶ Na okres 2014–2020 ponad 1 mld EUR przeznaczono na inwestycje w północnej Finlandii i Szwecji w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia”, które zostaną uzupełnione współfinansowaniem z krajowych środków publicznych i prywatnych.

²⁷ http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/consultations/arctic-eu-funding/doc/results_en.pdf

będzie stanowić sektor wzrostu, który może obejmować między innymi energię wiatrową wytwarzaną na lądzie i na morzu, energię oceanu, energię geotermiczną i energię wodną.

Reakcja polityczna

2.1 Wsparcie zrównoważonych innowacji

UE powinna wspierać **wdrożenie innowacyjnych technologii** w Arktyce. Takie technologie mogą mieć zastosowanie do szerokiej gamy działań, jak np. opracowanie zaawansowanych materiałów sprawdzających się w ekstremalnych warunkach arktycznej zimy, które mogłyby pobudzić inwestycje w rozwiązania zakładające efektywność energetyczną i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych. Technologie te mogą przynieść szerokie korzyści społeczno-gospodarcze w obrębie Arktyki i poza nią. Oprócz programu „Horyzont 2020” finansowanie działalności w zakresie badań i innowacji w europejskiej części Arktyki zapewniają programy w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Komisja Europejska zbada, w jaki sposób program „Horyzont 2020” mógłby przyspieszyć przełożenie wyników badań na opracowanie technologii i usług odpowiednich dla zimnego klimatu, które mogłyby być wykorzystane komercyjnie. Wyniki te powinny uwzględniać oceny zrównoważoności procesów i technologii – aby zapewnić ochronę socjalną i ochronę środowiska – oraz mogłyby przyczynić się do opracowania tak zwanych „norm arktycznych”. Ścisłe powiązania między badaniami, nauką i technologią, przy uwzględnieniu tradycyjnej wiedzy, zapewnią również, aby rozwój postępował w sposób zrównoważony.

Realizowany w ramach programu „Horyzont 2020” program InnovFin²⁸, w szczególności inicjatywa „Fundusze dla innowatorów” uruchomiona przez Grupę Europejskiego Banku Inwestycyjnego i Komisję Europejską, może ułatwić uzyskanie dostępu do rynku dla badań związanych z Arktyką i projektów w zakresie innowacji²⁹. Innovfin składa się z szeregu zintegrowanych i uzupełniających się instrumentów finansowania i usług doradczych, obejmujących cały łańcuch wartości badań i innowacji, aby wspierać inwestycje zarówno najmniejszych, jak i największych przedsiębiorstw.

Ponadto wiele przedsiębiorstw – w szczególności małych i średnich – mających siedziby w najbardziej wysuniętej na północ części UE dobrze prosperuje dzięki innowacyjnym modelom biznesowym i innowacyjnym technologiom, takim jak technologia informacyjna, przetwarzanie danych i związane z tym usługi, wzornictwo przemysłowe, gospodarka dzielenia się i gospodarka o obiegu zamkniętym. **Skuteczny dostęp do jednolitego rynku** często ma kluczowe znaczenie, aby innowacje można było przełożyć z etapu rozwoju na etap rynkowy. W związku z tym Komisja poczyni szczególne wysiłki, aby wspierać warunki rozwoju innowacji w Arktyce i możliwości rynkowe przy okazji wdrożenia strategii jednolitego rynku cyfrowego³⁰ oraz przez usprawnianie jednolitego rynku³¹. W szczególności

²⁸ InnovFin składa się z szeregu narzędzi finansowania i usług doradczych. Obejmuje cały łańcuch wartości badań i innowacji, aby wspierać inwestycje zarówno najmniejszych, jak i największych przedsiębiorstw. Informacje dodatkowe: <http://www.eib.org/products/blending/innovfin/>.

²⁹ Finansowana z InnovFin jest już na przykład stacja testowania samochodów w warunkach zimowych w ramach projektu Arctic Arc (<http://spga.eu/>).

³⁰ COM(2015) 192 final.

Europejska Sieć Przedsiębiorczości z powodzeniem „szkoli” MŚP z Arktyki na ich prośbę; w regionie istnieje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju inicjatywy. Komisja będzie nadal wspierała te działania.

2.2. Forum podmiotów zainteresowanych europejską częścią Arktyki

Z konsultacji przeprowadzonych przez Komisję i Europejską Służbę Działań Zewnętrznych wynika, że europejska część Arktyki jest niedoinwestowana. Komisja – uznając potrzebę ścisłej współpracy z władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi w europejskiej części Arktyki – ustanowi forum podmiotów zainteresowanych europejską częścią Arktyki w celu poprawy współpracy i koordynacji między różnymi programami finansowania ze środków UE.

To tymczasowe forum umożliwi współpracę instytucji UE, państw członkowskich oraz władz regionalnych i lokalnych w celu określenia **głównych obszarów priorytetowych w zakresie inwestycji i badań**, do których skierowane zostanie finansowanie unijne w regionie. Proces ten będzie również otwarty dla Norwegii i Islandii na mocy Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz dla Grenlandii na mocy wspólnej deklaracji UE-Grenlandia. Prowadzone pod przewodnictwem Komisji Europejskiej prace mają zostać sfinalizowane przed końcem 2017 r.

Jako uzupełnienie tego forum program Peryferia Północne i Arktyka w ramach Interreg będzie przewodził działaniu pilotażowemu mającemu na celu skupienie **sieci instytucji zarządzających i zainteresowanych podmiotów** z różnych programów rozwoju regionalnego w europejskiej części Arktyki. Ma to na celu ułatwienie wymiany informacji, planowanie i koordynację zaproszeń do składania wniosków oraz monitorowanie skutków programu dla regionu. Udział w nowej sieci współpracy będzie również otwarty dla właściwych krajowych i międzynarodowych instrumentów finansowych. W oparciu o rozległe działania i doświadczenia związane z programami sieć przyczynia się do prac forum zainteresowanych podmiotów mających na celu określenie priorytetów w obszarze badań i inwestycji.

W celu podsumowywania wyników prac forum i sieci po 2017 r. Komisja sfinansuje i ułatwi organizację **corocznej konferencji podmiotów zainteresowanych Arktyką** w europejskiej części Arktyki, aby wzmocnić współpracę i tworzenie sieci kontaktów między zainteresowanymi podmiotami, co ma służyć poprawie budowania zdolności, tworzenia projektów międzynarodowych i wiedzy na temat źródeł finansowania.

2.3 Inwestycje

Plan inwestycyjny dla Europy jest już realizowany i mógłby być wykorzystany do wspierania projektów infrastruktury w europejskiej części Arktyki, w tym na Grenlandii. Za pomocą tego instrumentu i dostępnych operacji udzielania pożyczek Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) mógłby wspomóc nie tylko finansowanie projektów mających na celu poprawę połączeń

³¹ COM(2015) 550 final.

komunikacyjnych na lądzie, morzu i w powietrzu, lecz również finansowanie telekomunikacji, projektów w zakresie efektywności energetycznej oraz technologii niskoemisyjnej. W ramach swoich uprawnień EBI mógłby zainwestować w projekty transgraniczne między Szwecją, Finlandią, Królestwem Danii, Norwegią i Islandią, które mają znaczny potencjał rozwoju.

Zaangażowanie Europejskiego Centrum Doradztwa Inwestycyjnego i portalu projektów mogłoby również ułatwić przygotowanie tych projektów. A to z kolei mogłoby przyciągnąć nowe źródła finansowania dzięki maksymalnemu zaangażowaniu sektora prywatnego, jako uzupełnienie środków z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Należy uruchomić specjalne platformy, które skupiałyby różnych inwestorów w regionie Arktyki. Znaczącym inwestorem w regionie Arktyki jest również Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

Zintegrowana polityka UE na rzecz Arktyki jest zatem spójna z planem inwestycyjnym dla Europy, który oferuje szereg sposobów pobudzenia inwestycji w regionie Arktyki, które przyniosą korzyści społeczeństwu i przedsiębiorstwom po obu stronach koła podbiegunowego.

Jeśli chodzi o **połączenia transportowe**, północna część Finlandii, Szwecji i Norwegii należy do transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T). Sieć ta ułatwia inwestycje, aby zoptymalizować korzyści płynące z istnienia sieci. Skupia się ona na kwestiach transgranicznych i usuwaniu wąskich gardeł oraz wspiera rozwój zrównoważonych środków transportu. Lulea, Kemi, Oulu, Narvik i Hammerfest zostały określone jako porty TEN-T. Stanowią one ważne węzły łączące transport morski i lądowy.

UE dofinansowała prace i badania mające na celu poprawę zarówno przejścia na zrównoważone środki transportu, jak i zdolności w zakresie transportu kolejowego między Narwikiem, korytarzem botnickim i południową Skandynawią.

Stworzenie optymalnej, zrównoważonej kombinacji różnych środków transportu – przeznaczonych zarówno na krótkie, jak i długie trasy, do transportu pasażerów i towarów – powinno nastąpić we współpracy między instytucjami UE, państwami członkowskimi, krajami trzecimi i przedstawicielami branży. Aby osiągnąć optymalny stopień wykorzystania sieci, należy również rozważyć opracowanie skoordynowanej strategii finansowania.

2.4 Technologia kosmiczna

Ze względu na ogromną powierzchnię i niską gęstość zaludnienia region Arktyki może odnosić znaczne korzyści z usług kosmicznych. Region ten potrzebuje jednak wprowadzenia odpowiednich rozwiązań, jako że obecnie nie jest on objęty siecią satelitów geostacjonarnych.

Program Copernicus oferuje już usługi nadzoru i monitorowania przez satelity umieszczone na orbitach okołobiegunowych, przyczyniając się tym samym do spełniania kluczowych potrzeb w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa. Gdy uruchomiony zostanie

europejski globalny system nawigacji satelitarnej (Galileo), obejmie on swoim działaniem region Arktyki, zapewniając bezpieczne i wiarygodne zdolności nawigacyjne do zastosowań w powietrzu, na morzu i na lądzie. Potrzeby w zakresie telekomunikacji nie mogą być jednak odpowiednio zaspokojone, gdyż większość satelitów jest obecnie umieszczona na orbicie równikowej. Komisja zbada, czy odpowiednie rozwiązanie dla Arktyki można by włączyć do ewentualnego wniosku dotyczącego wsparcia następnej generacji rządowej łączności satelitarnej w kontekście zapowiadanej strategii kosmicznej lub europejskiego planu działań w sektorze obrony. UE będzie również wspierała zintegrowany system obserwacji Arktyki za pośrednictwem uruchomionej przez Grupę ds. Obserwacji Ziemi inicjatywy na rzecz zimnych regionów jako podstawowego narzędzia badań, prognoz i oceny zmian, które towarzyszą zrównoważonemu rozwojowi tego regionu.

2.5 Bezpieczna działalność morską

W związku ze wzrostem ruchu statków w Arktyce, w tym statków pod banderą państw członkowskich UE, Unia powinna przyczyniać się do **poprawy bezpieczeństwa żeglugi w Arktyce** przez innowacyjne technologie i opracowanie instrumentów monitorowania dynamiki w przestrzeni i czasie w odniesieniu do wzrastającej działalności morskiej w Arktyce; taka wiedza ma kluczowe znaczenie dla oceny stosownego ryzyka oraz dla podejmowania lepszych decyzji w sprawie możliwych środków łagodzących. Pierwszą reakcją Komisji Europejskiej będzie ogłoszenie w 2016 r. zaproszenia do składania wniosków w ramach programu „Horyzont 2020”, aby zbudować sieć dla Arktyki i Oceanu Atlantyckiego mającą zlikwidować zagrożenia na morzu wynikające z otwarcia przejścia północno-wschodniego³². UE powinna również wspierać działania międzynarodowe na rzecz wdrożenia międzynarodowego kodeksu polarnego obejmującego kwestie związane z transportem dotyczące żeglugi na wodach Arktyki, w tym skuteczniejsze przepisy dotyczące ekip poszukiwawczych i ratowniczych. Przewiduje się, że kodeks polarny wejdzie w życie dnia 1 stycznia 2017 r.

Wprowadzie satelitarny system automatycznej identyfikacji (AIS) obejmuje swym zasięgiem Arktykę, lecz ze względu na oddalenie regionu, trudne warunki żeglugi spowodowane pokrywą lodową oraz mniej nasilony ruch statków na tym obszarze zapewnienie gotowości ekip poszukiwawczych i ratowniczych i ich kierowanie w przypadku statku wymagającego pomocy stanowi wyzwanie. Europejskie Forum Straży Przybrzeżnej powinno ściśle współpracować z nowo utworzonym **Arktycznym Forum Straży Przybrzeżnej**, które mogłoby odegrać ważną rolę we wspieraniu bezpiecznej i zgodnej z wymogami ochrony środowiska działalności morskiej w Arktyce.

³² W ramach SEC-21-GM-2016-2017 programu „Horyzont 2020”: paneuropejskie sieci praktyków i innych podmiotów w dziedzinie obrony.

3. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA W KWESTIACH DOTYCZĄCYCH ARKTYKI

Na czym polega problem?

Wyzwania, przed którymi stoi Arktyka, oraz rozwiązania konieczne do stawienia czoła tym wyzwaniom wymagają wspólnej reakcji na szczeblu regionalnym i międzynarodowym. Szersza dynamika geopolityczna może dodatkowo skomplikować zmiany zachodzące w tym regionie. UE ma szczególny interes, aby Arktyka pozostała strefą konstruktywnej współpracy międzynarodowej, w ramach której złożone problemy są rozwiązywane dzięki wspólnym negocjacjom, a w odpowiedzi na pojawiające się zagrożenia można ustanowić wspólne platformy działań. W szczególności nauka może być wykorzystywana jako katalizator wspierający wspólne zrozumienie, dzięki czemu możliwe będzie wypracowanie wspólnie uzgodnionych rozwiązań i wspieranie pokojowej współpracy. Unia Europejska – posiadająca czołową pozycję w nauce na świecie – powinna być gotowa na większe zaangażowanie w globalną współpracę naukową na szeroką skalę. Unijny program w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” jest otwarty dla podmiotów z całego świata i umożliwia tworzenie partnerstw między regionami i państwami, aby sprostać globalnym wyzwaniom społecznym.

UE jest zaangażowana w kwestie mające bezpośrednie znaczenie dla Arktyki na szczeblu międzynarodowym za pośrednictwem Organizacji Narodów Zjednoczonych i jej wyspecjalizowanych agencji (Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Międzynarodowa Organizacja Morska i Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego) oraz organów pomocniczych (Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska). W ostatnich dziesięcioleciach utworzono szereg forów współpracy, z których najważniejszym jest Rada Arktyczna. Państwa arktyczne prowadzą działania na rzecz pokoju i stabilności dzięki współpracy i przestrzeganiu praworządności. Ze względu na znaczenie regionu Arktyki i zachodzące w nim istotne zmiany ważne jest, aby UE kontynuowała współpracę z partnerami z Arktyki i innych regionów w celu określania wspólnych stanowisk i wypracowywania rozwiązań w takich kwestiach jak zmiana klimatu, ochrona środowiska i badania naukowe.

Ważne jest również zapewnienie odpowiednich środków służących skutecznemu zarządzaniu Oceanem Arktycznym, aby zapewnić ochronę środowiska, pokojową współpracę i pokojowe rozstrzyganie sporów, poszanowanie prawa międzynarodowego oraz zrównoważone wykorzystanie zasobów morskich. Bezpieczeństwo morskie ma coraz większe znaczenie. W czerwcu 2014 r. Rada Europejska przyjęła strategię Unii Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa morskiego obejmującą światowy obszar morski³³. W strategii i towarzyszącym jej planie działania określono szereg wyzwań, które mają wpływ na obszar morski, oraz zaproponowano rozwiązania na szczeblu UE.

³³ Rada Unii Europejskiej (11205/14).

Reakcja polityczna

3.1 Organizacje i fora międzynarodowe

UE powinna aktywnie prezentować swoje stanowisko negocjacyjne na stosownych forach ONZ, aby zachęcać wszystkie kraje i regiony do przejęcia odpowiedzialności, w szczególności w odniesieniu do zmiany klimatu i ochrony środowiska, lecz również w związku z pojawiającymi się wyzwaniami, takimi jak bezpieczeństwo na morzu oraz zrównoważone zarządzanie zasobów na lądzie i morzu.

UE uznaje i wspiera istniejące instrumenty prawne stosowane w zarządzaniu morzami na świecie. W szczególności **Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS)** zapewnia ramy zarządzania Oceanem Arktycznym, w tym postanowienia dotyczące pokojowego rozstrzygania sporów. UE będzie wspierała te działania przez udział w dialogu strategicznym z zainteresowanymi podmiotami z Arktyki i krajów trzecich dotyczącym kwestii bezpieczeństwa oraz przez propagowanie opartych na przepisach rządów na morzu.

UE będzie nadal **aktywnie uczestniczyła w pracach Rady Arktycznej** – głównego forum współpracy międzynarodowej w regionie – na przykład przez udział w pracach stosownych grup roboczych, grup zadaniowych i grup ekspertów oraz wnoszenie wkładu w te prace. UE oczekuje na współpracę z obecnymi i przyszłymi przewodniczącymi Rady Arktycznej oraz na wczesne wdrożenie jej statusu obserwatora, zgodnie z deklaracją z Kiruny z maja 2013 r.³⁴. UE powinna również współpracować z Radą Arktyczną w kwestiach dotyczących zarządzania morzami i oceanami, w tym przez udział w pracach Grupy Zadaniowej Rady Arktycznej ds. Współpracy Morskiej w Arktyce.

UE będzie nadal **wspierała współpracę regionalną i subregionalną**, w tym poprzez członkostwo w Euro-arktycznej Radzie Morza Barentsa oraz politykę wymiaru północnego. Ponadto UE jest zaangażowana we współpracę regionalną w ramach Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ, a w szczególności w ramach opracowanej przez tę Komisję Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości. Rada Nordycka i Nordycka Rada Ministrów są również znaczącymi partnerami dla Unii Europejskiej, między innymi ze względu na ich długotrwałe relacje z UE oraz prowadzony przez nie program współpracy w Arktyce.

Te ramy współpracy uwzględniają wiele istotnych kwestii na szczeblu regionalnym i mogą mieć znaczący wpływ na życie ludów tubylczych i społeczności lokalnych.

3.2 Współpraca dwustronna

UE powinna prowadzić współpracę ze wszystkimi **partnerami z obszaru Arktyki**, w tym z Kanadą, Rosją i Stanami Zjednoczonymi, aby określić dalsze obszary współpracy, takie jak

³⁴ Rada Arktyczna pozytywnie rozpatruje wniosek UE o przyznanie statusu obserwatora, lecz odracza ostateczną decyzję w sprawie jego wdrożenia do chwili, gdy kwestie podniesione przez członków Rady, do których odniósł się przewodniczący Komisji Europejskiej w piśmie z dnia 8 maja, zostaną rozwiązane, przy założeniu, że UE może obserwować prace Rady do czasu, kiedy Rada ustosunkuje się do propozycji zawartych w tym piśmie.

np. nauka i inwestycje. Ponadto UE będzie również współpracować ze wszystkimi krajami, które wykazują rosnące zainteresowanie Arktyką – takimi jak Chiny, Indie, Japonia, Republika Korei i Singapur – w kwestiach leżących we wspólnym interesie i będących przedmiotem wspólnych obaw.

UE współpracuje z Grenlandią w ramach partnerstwa UE-Grenlandia³⁵. Celem partnerstwa jest wspieranie Grenlandii w stawianiu czoła największym wyzwaniom, zwłaszcza konieczności zrównoważonej dywersyfikacji jej gospodarki i wzmocnieniu zdolności administracyjnej. UE udziela Grenlandii wsparcia budżetowego w celu wzmocnienia sektora edukacji – jako siły napędowej zrównoważonego rozwoju. Unia będzie w dalszym ciągu prowadziła dialog polityczny na właściwym szczeblu politycznym i technicznym w kwestiach leżących we wspólnym interesie, takich jak kwestie globalne (energia, zmiana klimatu i ochrona środowiska oraz zasoby naturalne) i kwestie dotyczące Arktyki. Polityka na rzecz Arktyki i kwestie związane z Arktyką nadal pozostaną istotnym elementem bliskich relacji UE z Islandią i Norwegią.

3.3 Dialog z ludami tubylczymi w Arktyce

UE będzie nadal **współpracować z ludami tubylczymi w Arktyce i społecznościami lokalnymi**, aby respektować i propagować ich opinie i prawa przy obecnym opracowywaniu strategii UE mających wpływ na Arktykę. Komisja Europejska organizuje coroczne spotkania w ramach dialogu z przedstawicielami ludów tubylczych w Arktyce, aby wymieniać opinie i uzgadniać obszary dalszej współpracy, w szczególności w odniesieniu do działalności gospodarczej i praw człowieka. UE powinna kontynuować działania mające zwiększyć spójność wewnętrznej i zewnętrznej polityki unijnej wobec ludów tubylczych.

Unia zapewnia wsparcie dla społeczności lokalnych za pośrednictwem programów finansowania, w tym krajowych programów w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, programów współpracy terytorialnej i programów Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa³⁶. Programy Peryferia Północne i Arktyka skupiają się na wykorzystaniu innowacji do utrzymania i rozwoju silnych i konkurencyjnych społeczności, pobudzania przedsiębiorczości, wspierania bezpieczeństwa dostaw energii dla społeczności oraz krzewienia i rozwijania dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Oprócz dziewięciu krajów partnerskich programu z europejskiej części Arktyki w programie mogą uczestniczyć partnerzy z Kanady i Rosji.

3.4 Zarządzanie rybołówstwem

UE powinna z zadowoleniem przyjąć ostatnie oświadczenie podpisane przez pięć państw wybrzeża Arktyki w sprawie **rybołówstwa w Arktyce**³⁷ oraz potrzeby uzyskania dalszych informacji na temat ekosystemów w Oceanie Arktycznym, zanim region ten zostanie otwarty na połowy przemysłowe. Jako że przedmiotowy obszar pozostaje poza jurysdykcją krajową,

³⁵ Decyzja Rady 2014/137/UE z dnia 14 marca 2014 r. w sprawie stosunków między Unią Europejską, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony.

³⁶ Na przykład programy Interreg IV A Północ, Peryferia Północne i Arktyka oraz program współpracy transgranicznej Kolarctic.

³⁷ <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/folkerett/declaration-on-arctic-fisheries-16-july-2015.pdf>

konieczne jest, aby wszystkie zainteresowane kraje, a nie tylko państwa nadbrzeżne, prowadziły wspólne działania na rzecz ustanowienia odpowiednich środków międzynarodowych. Aby zapewnić długotrwałe zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów morza pełnego w Arktyce, ramy te powinny w odpowiednim czasie uwzględnić nową regionalną organizację ds. zarządzania rybołówstwem lub stosowne porozumienie, w połączeniu z nową regionalną konwencją morską. Komisja Europejska jest przekonana, że takie ramy można ustanowić jedynie w sposób otwarty i uwzględniający zainteresowane podmioty, oraz z zadowoleniem przyjmuje rozszerzenie zakresu negocjacji, by obejmowały one główne kraje prowadzące połowy.

3.5 Współpraca naukowa

UE powinna propagować i ułatwiać skuteczną międzynarodową współpracę naukową przez wspieranie ponadnarodowego dostępu do infrastruktury badawczej i otwartych zasobów danych, aby zwiększyć powiązania polityczne i gospodarcze oraz utrzymać dobre relacje z kluczowymi państwami w regionie. Już teraz Unia – uzupełniając działania swoich państw członkowskich – występuje w roli partnera we współpracy globalnej w Radzie Arktycznej. UE powinna przenieść współpracę naukową na szczebel międzynarodowy w ramach **transatlantyckiego stowarzyszenia badań oceanów (i Arktyki)**³⁸, ustanowionego na mocy deklaracji z Galway w maju 2013 r. i obejmującego Kanadę, UE i Stany Zjednoczone.

Aby uzupełnić brakujące dane dotyczące dna mórz i oceanów w Europie oraz istniejącego na nim życia, Komisja Europejska wyznaczyła cel polegający na opracowaniu **wielorozdzielczych map całego dna morskiego** i słupa wody do 2020 r. Od 2018 r. projekt ten będzie obejmował również Morze Barentsa. Ponad 100 organizacji, w tym z Islandii, Norwegii i Rosji, współpracuje w ramach europejskiej sieci informacji i obserwacji środowiska morskiego (EMODNET), aby ułatwić dostęp do informacji o środowisku morskim oraz sprawić, by były one interoperacyjne i przydatne dla użytkownika końcowego. Informacje będą dostępne za pośrednictwem jednego portalu internetowego.

Inicjatywa ta ma znaczenie dla pobudzania zrównoważonego wzrostu niebieskiej gospodarki. Szacuje się, że szersze udostępnienie wysokiej jakości danych dotyczących środowiska morskiego, przechowywanych przez organy publiczne w UE, zwiększy wydajność o ponad 1 miliard EUR rocznie³⁹: organy prywatne i publiczne, jak również biura hydrograficzne, instytuty badawcze i organizacje społeczeństwa obywatelskiego nie musiałyby przeprowadzać ponownej analizy obszarów, które zostały już zbadane, lecz dane ich

³⁸ UE, Kanada i USA starają się wspierać współpracę dotyczącą infrastruktury morskiej i w zakresie badań arktycznych. Oprócz tych dwóch partnerów program „Horyzont 2020” propaguje jak najszerzy transgraniczny dostęp do infrastruktury badawczej i wspiera politykę otwartego dostępu do danych w celu poprawy powiązań politycznych i gospodarczych oraz utrzymania dobrych relacji ze wszystkimi państwami w regionie oraz państwami zainteresowanymi badaniami Arktyki. Więcej informacji na temat **transatlantyckiego stowarzyszenia badań oceanów (i Arktyki)** znajduje się na stronie:

<http://ec.europa.eu/research/iscp/index.cfm?lg=en&pg=transatlantic-alliance> .

³⁹ Dokument roboczy służb Komisji: Wiedza o morzu 2020: plan działania towarzyszący komunikatowi Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów „Innowacje w niebieskiej gospodarce wykorzystujące potencjał mórz i oceanów w zakresie wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy” (SWD/2014/0149 final).

dotyczące były do tej pory niedostępne. Przetwarzanie istniejących już danych byłoby mniej kosztowne. Należy zintensyfikować badania w kwestiach bezpieczeństwa obejmujące zasoby podwójnego wykorzystania w Arktyce oraz wymianę najlepszych praktyk w tej dziedzinie.

4. WNIOSKI I DALSZE KROKI

1. Niniejszy dokument polityczny powinien stanowić wytyczne dla działań UE na nadchodzące lata, a Komisja Europejska i Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa wzywają Parlament Europejski i Radę UE do wyrażenia opinii na ten temat. UE będzie dokonywała przeglądu tej polityki pod kątem zachodzących zmian.

2. W ramach zaangażowania strategicznego na rzecz Arktyki UE powinna prowadzić działania w tym regionie w następujących trzech obszarach priorytetowych:

- zmiana klimatu i ochrona środowiska Arktyki;
- propagowanie zrównoważonego rozwoju w regionie;
- wspieranie współpracy międzynarodowej w kwestiach dotyczących Arktyki.

3. W celu sprostania pojawiającym się wyzwaniom UE musi zapewnić stworzenie koniecznych struktur koordynacyjnych na szczeblu UE. Rada powinna rozważyć utworzenie grupy roboczej ds. Arktyki i współpracy regionów północnych, natomiast Parlament Europejski mógłby analogicznie rozważyć utworzenie delegacji ds. Arktyki i współpracy regionów północnych.